

საგანი "გეოგრაფია"

სწავლა-სწავლების მიზნები

„გეოგრაფიის“ სწავლა-სწავლების მიზანია:

- სივრცითი აზროვნების (ადგილზე ორიენტირება, პროცესებისა და მოვლენების სივრცე-დროითი აღქმა) განვითარება;
- ბუნებრივ - საზოგადოებრივ სისტემებს შორის არსებული კავშირებისა და კანონზომიერებების წარმოჩენა;
- სამყაროს მთლიანობის გაცნობიერება;
- კვლევითი კომპეტენციების განვითარება;
- ინტერესის გაღვივება გეოგრაფიის მიმართ;
- გარემოსდაცვითი ცნობიერების ჩამოყალიბება;
- გლობალურ პროცესებსა და მოვლენებში საქართველოს ადგილისა და როლის წარმოჩენა;
- სამოქალაქო უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული სოციალური პრობლემების გადაჭრის ხელშეწყობა.

ა) სწავლის შედეგები -საბაზო საფეხური

საგნის „გეოგრაფია“ ფარგლებში საბაზო საფეხურის შედეგების მიღწევის/კომპეტენციების განვითარების საფუძველს ქმნის ცნებების „გეოგრაფიული მოვლენა, გეოგრაფიული პროცესი“, „მოსახლეობა და ეკონომიკა“, „მდგრადი განვითარება“ ურთიერთდაკავშირებული გააზრება. მათი გააზრების საფუძველზე მოსწავლეს შეუძლია.

სწავლის შედეგი	შეფასების კომპეტენციები- მოსწავლეს შეუძლია:	სამიზნე ცნების მოცულობა – მოსწავლე აცნობიერებს რომ:
<p>(1) გეოგრაფიულ მოვლენებსა და პროცესებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების გაანალიზება გეოგრაფიული გარსის ზოგადი კანონზომიერებების გასააზრებლად</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ გეოგრაფიულ გარსში მიმდინარე პროცესებისა და მოვლენების დაკავშირება; ➢ ამა თუ იმ კონტინენტის /რეგიონის/ ქვეყნის/ მხარის მდებარეობის, რელიეფის, ჰავის, შიდა წყლების, ნიადაგ-მცენარეული საფარის, ცხოველთა სამყაროს შედარება; ➢ კონკრეტული მოვლენის ან პროცესის მიზეზების ახსნა; ➢ გეოგრაფიულ მოვლენასა და პროცესთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრების დასაბუთება; ➢ სხვადასხვა ტიპის წყაროდან (რუკა, ფოტო, ცხრილი, გრაფიკი, დიაგრამა, აერო და კოსმოსური სურათები, მულტიმედია საშუალებები) ინფორმაციის ამოკითხვა, აღწერა და გაანალიზება, მოვლენებისა და პროცესების სივრცე-დროით ქრილში განჭვრეტის მიზნით. 	<p>სამიზნე ცნება "გეოგრაფიული მოვლენა, გეოგრაფიული პროცესი" – ყველა გეოგრაფიული მოვლენა და პროცესი მიმდინარეობს გეოგრაფიული გარსში, რომელიც გეოგრაფიის კვლევის ობიექტია და მხოლოდ დედამიწისეულია. ის შედგება გეოსფეროებისაგან (<i>ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო, ნოოსფერო</i>). თითოეულ გეოსფეროში მიმდინარეობს ერთმანეთთან მიზეზ-შედეგობრივად დაკავშირებული მოვლენები და პროცესები:</p> <p>(ა) ლითოსფერული ფილების მოძრაობა, ენდოგენური და ეგზოგენური რელიეფწარმოქმნელი პროცესები (<i>რელიეფის სხვადასხვა ფორმებისა და ტიპების ჩამოყალიბება</i>);</p> <p>(ბ) კლიმატური სარტყლები; ამინდის ფორმირება ატმოსფეროში (<i>ჰაერის ტემპერატურის ცვლილება განედის, აბსოლუტური სიმაღლისა და ოკეანეებიდან დაშორების მიხედვით</i>); <i>სხვადასხვა ტიპის ქარების - პასატი, ბრიზი, მუსონი, ფიონი, მთა-ხეობათა ქარები, ბორა წარმოშობა და გავრცელება; ატმოსფერული ნალექების, მათი სახეების -წვიმა, სეტყვა, თოვლი, ნამი, თრთვილი, ჭირხლი გავრცელება;</i></p> <p>(გ) ჰიდროსფერო - მსოფლიო ოკეანის, მისი ნაწილებისა (<i>ზღვები, ყურეები, სრუტეები</i>) და შიდა წყლების (<i>მდინარეები, ტბები, წყალსაცავები, მიწისქვეშა წყლები, მყინვარები და ჭაობები</i>) <i>საზრდოობა;</i></p> <p>(დ) ბიოსფერო - ბუნებრივი ზონები; <i>მცენარეულობისა და ცხოველთა სამყაროს გეოგრაფიული განაწილების თავისებურებები - ენდემები, რელიქტები, ინვაზიური სახეობები; ბიომრავალფეროვნების ცხელი წერტილები, ეკორეგიონები;</i></p> <p>ნოოსფერო - ადამიანისა და ბუნებრივი გარემოს ურთიერთქმედება, რომლის დროსაც ადამიანის გონს წამყვანი როლი უჭირავს და რომლის მეშვეობითაც დასაბამი მიეცა ტექნოლოგიების განვითარებას, რომელთა მეშვეობით შეგვიძლია ვიკვლიოთ სხვა დანარჩენი გეოსფეროები და ზოგადად, კაცობრიობის განვითარების ახალ ეტაპზე გავიდეთ.</p>

		<p>გეოგრაფიულ მოვლენებსა და გეოგრაფიულ პროცესებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები ქმნის გეოგრაფიული გარსის ზოგად კანონზომიერებებს:</p> <p><i>(ა) გეოგრაფიული გარსის მთლიანობა (თითოეული კომპონენტის ცვლილება აუცილებლად იწვევს ყველა სხვა დანარჩენის ცვლილებას);</i></p> <p><i>(ბ) დედამიწის ფორმის, სიდიდის და მოძრაობას გავლენა დღე-ღამური და წლიური რიტმების, სასაათო ზონებისა და თარიღთა ცვლის საერთაშორისო ხაზის ფორმირებაზე;</i></p> <p><i>(გ) განედური და ვერტიკალური ზონალობა.</i></p> <p><i>(დ) ნივთიერებისა და ენერჯის ბრუნვა (წყლის დიდი და მცირე წრებრუნვა).</i></p> <p>ცნების გააზრება საფუძველს ქმნის მომიჯნავე საგნების სამიზნე ცნებების (ისტორია - „ისტორიული მოვლენა/პროცესი“, „დრო“; ბიოლოგია- „ბიომრავალფეროვნება“; ფიზიკა - „ენერჯია“, „ფიზიკური მოვლენები“; ქიმია - „შედგენილობა, აღნაგობა, თვისება“, „ქიმიური მოვლენები“) უკეთ გასააზრებლად.</p>
<p>(2) მოსახლეობის რაოდენობისა და სტრუქტურის ცვალებადობის გამომწვევ მიზეზებზე მსჯელობა, სივრცე-დროითი კატეგორიების გათვალისწინებით, სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური პროცესების დინამიკის გასაცნობიერებლად</p> <p>(3) ბუნებრივი პირობებზე მსჯელობა ეკონომიკის დარგობრივი სტრუქტურისა და სივრცითი განლაგების თავისებურების გასაცნობიერებლად</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ მოსახლეობისა და ეკონომიკის სტრუქტურის გეოგრაფიულ თავისებურებებთან დაკავშირება; ➢ სხვადასხვა კონტინენტის/რეგიონის/ქვეყნის/მხარის მოსახლეობისა და ეკონომიკის თავისებურებების შედარება; ➢ სხვადასხვა საზოგადოებრივი მოვლენისა და პროცესის ახსნა; ➢ საზოგადოებრივ მოვლენებსა და პროცესებთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრების დასაბუთება. ➢ სხვადასხვა დემოგრაფიული და ეკონომიკური პროცესის მოსალოდნელი შედეგების პროგნოზირება. 	<p>სამიზნე ცნება "მოსახლეობა და ეკონომიკა" – სხვადასხვა გეოგრაფიულ გარემოსა და დროში საზოგადოების განაწილება, განსახლება და განვითარება.</p> <p>ამა თუ იმ ტერიტორიაზე მუდმივად, ან დროებით მცხოვრებ მოსახლეობას აქვს გარკვეული მახასიათებლები:</p> <p><i>(ა) მოსახლეობის სტრუქტურა (სქესობრივ-საკომპლექსური, ეთნიკური, რელიგიური) ცვალებადია დროსა და სივრცეში.</i></p> <p><i>(ბ) მოსახლეობის კვლავწარმოება/აღწარმოება (შობადობა, მოკვდავობა, მოსახლეობის ბუნებრივი მატების კოეფიციენტი, აღწარმოების ტიპები);</i></p> <p><i>(გ) მიგრაცია (მიგრაციის ტიპები, ფაქტორები);</i></p> <p><i>(დ) მოსახლეობის განსახლება და სიმჭიდროვე;</i></p> <p><i>(ე) ეკონომიკის დარგების სივრცითი განაწილება (დარგობრივი სტრუქტურა);</i></p> <p><i>(ვ) დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები და მათი მნიშვნელობა;</i></p> <p><i>(ზ) ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარება და სახელმწიფოს მოწყობა (მაგ., მმართველობის ფორმა, ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობა).</i></p> <p>ცნების გააზრება საფუძველს ქმნის მომიჯნავე საგნების სამიზნე ცნებების (ისტორია - „ისტორიული მოვლენა/ პროცესი“, „ძალაუფლება“, „დრო“, „საზოგადოება“; მოქალაქეობა - „დემოკრატია“, „სამოქალაქო მონაწილეობა“) უკეთ გასააზრებლად.</p>

<p>(4) სხვადასხვა გეოგრაფიული მოვლენისა და პროცესის მნიშვნელობის გააზრება ლოკალურ, რეგიონულ და გლობალურ დონეზე მდგრადი განვითარების მიზნების გასაცნობიერებლად;</p> <p>(5) ბუნებრივი კატასტროფების ნიშნების ამოცნობა, წარმოქმნის მიზეზების გაანალიზება, უსაფრთხო ქცევის წესების გამოყენება მათი თავიდან აცილებისა და ზიანის შერბილების მიზნით.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ მდგრადი განვითარების მიმართულებების ერთმანეთთან დაკავშირება; ➤ მდგრადი განვითარების მიმართულების თვალსაზრისით სხვადასხვა კონტინენტის/რეგიონის/ქვეყნის/მხარის მიღწევების შედარება; ➤ საზოგადოების სამეურნეო საქმიანობის გავლენის ბუნებრივ გარემოზე ახსნა; ➤ მდგრადი განვითარების მნიშვნელობასთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრების დასაბუთება; ➤ სხვადასხვა ბუნებრივი საფრთხის მოსალოდნელი შედეგის პროგნოზირება და მათი შერბილების, მიტიგაციის და პრევენციის გზების დასახვა; ➤ ლოკალური პროცესების ან ქმედებების გლობალური შედეგების პროგნოზირება. 	<p>სამიზნე ცნება "მდგრადი განვითარება" – გულისხმობს ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებას და გარემოს დაცვას და შესაბამისად ოპტიმალური პირობების შექმნას სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარებისთვის.</p> <p>მდგრადი განვითარების კონცეფციისა და მისი მიმართულებების - გარემოს დაცვა, ეკონომიკური განვითარება, სოციალური კეთილდღეობა, მისაღწევად საჭიროა:</p> <p>(ა) ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება (მაგ., სასარგებლო წიაღისეული, კლიმატური, მიწის, წყლის, მზისა და ქარის რესურსები, ბიორესურსები რეკრეაციული);</p> <p>(ბ) გარემოსდაცვითი ორგანიზაციები და მნიშვნელოვანი საერთაშორისო შეთანხმებები, დაცული ტერიტორიების კონსერვაცია;</p> <p>(გ) ბუნებრივი და ანთროპოგენური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების მართვა რეგიონულ და გლობალურ დონეზე (მაგ., კლიმატის გლობალური ცვლილება, მეწყერი, წყალდიდობა, წყალმოვარდნა, ღვარცოფი, გვალვა, გაუდაბნობა, მყინვარების დნობა);</p> <p>(დ) ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება და სოციალური კეთილდღეობა (მაგ., ადამიანური/კულტურული განვითარების ინდექსი, მშპ, მშპ ერთ სულ მოსახლეზე);</p> <p>ცნების გააზრება საფუძველს ქმნის მომიჯნავე საგნების სამიზნე ცნებების (ისტორია - „ისტორიული მოვლენა/ პროცესი“, „საზოგადოება“, მოქალაქეობა - „მდგრადი განვითარება“, „დემოკრატია“; ქიმია - „მდგრადი მოხმარება და წარმოება“, ბიოლოგია - „ბიომრავალფეროვნება“ შინაარსების უკეთ გასააზრებლად.</p>
---	---	---

გ) სასწავლო თემები:

- ევროპა
- აზია
- აფრიკა
- ავსტრალია და ოკეანეთი
- ანტარქტიდა
- სამხრეთი ამერიკა
- ჩრდილოეთი ამერიკა
- საქართველოსა და მსოფლიოს ბუნებრივი პირობები და გარემოსდაცვითი გამოწვევები
- საქართველოსა და მსოფლიოს სოციალური და ეკონომიკური პროცესები და მოვლენები.

DRAFT